

“Міністерство освіти і науки України

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Кафедра українознавства

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Декан філософського
факультету

Іван КАРПЕНКО

2023 р.

Робоча програма навчальної дисципліни

_ Політична історія _

(назва навчальної дисципліни)

Рівень вищої освіти ___ бакалавр _____

Галузь знань ___ 05. Соціальні та поведінкові науки _____
(шифр і назва)

Спеціальність 054 Соціологія _____
(шифр і назва)

Освітня програма «Соціальна робота» _____
(шифр і назва)

Спеціалізація _____
(шифр і назва)

вид дисципліни ___ обов'язкова _____
(обов'язкова / за вибором)

факультет ___ Соціологічний _____

2023_ / 2024__ навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження вченою радою
філософського факультету
від «16» червня 2023 року _протокол № 6

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ: Чугуенко Михайло, кандидат філософських наук,
доцент кафедри українознавства.

Програму схвалено на засіданні кафедри українознавства
від «12» червня 2023 року протокол № 11

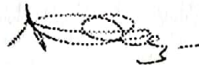
В.о. завідувача кафедри

В'ячеслав ПОТОЦЬКИЙ

Програму погоджено з гарантом освітньо-професійної програми
«Соціальна робота»

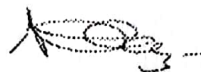
Гарант освітньої програми

Юлія СОРОКА

Програму погоджено з науково-методичною комісією соціологічного факультету
від червня 2023 року протокол №

Голова науково-методичної комісії

Юлія СОРОКА

ВСТУП

Програму навчальної дисципліни «Політична історія» складено відповідно до освітньо-професійної (освітньо-наукової) програми підготовки студентів-бакалаврів за галуззю знань 05 «Соціальні та поведінкові науки», спеціальність 054 «Соціологія».

2. Опис навчальної дисципліни

1.1 Мета курсу – сфокусоване й поглиблене вивчення історичного процесу в його політичних вимірах, розуміння історичних (діахронних) аспектів політичної царини життя суспільства, місця й ролі політичного чинника в європейській і світовій історії.

1.2. Основні завдання вивчення дисципліни: сформувані інтегральні компетентності, а саме здатність розв'язувати складні задачі та проблеми в галузі соціально-політичних та маркетингових досліджень, що передбачає застосування положень і методів соціальних, поведінкових наук. Загальні компетентності, потрібні для майбутнього фаху, зокрема: ЗК 1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні. ЗК 3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу. ЗК 4. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях. ЗК 7. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово. ЗК 9. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями. ЗК 10. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел. ЗК 11. Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми..

1.3. Кількість кредитів 3

1.4 Загальна кількість годин 90

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
Нормативна / за вибором	
Нормативна	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
1-й	1-й
Семестр	
2-й	2-й
Лекції	
32 год.	6 год.
Практичні, семінарські заняття	
16 год.	4 год.
Лабораторні заняття	
Самостійна робота	
42 год.	80 год.
Індивідуальні завдання	

1.6. Заплановані результати навчання

Знати основні етапи політичної історії, особливості політичних процесів; діяльність видатних історичних осіб, політичних партій, державних утворень; сучасні історичні теорії та методологічні підходи для аналізу суспільства. Уміти аналізувати історичні процеси, події, факти, брати участь у дискусіях на суспільнополітичні теми; користуватися категорійно-понятійним апаратом історичної науки, застосовувати знання з політичної історії у процесі розв'язання професійних завдань; мати навички критичного мислення; викладати у зрозумілій спосіб власні думки, здійснювати їх аргументацію; визначати, формулювати та

аргументувати власну громадянську та професійну позицію щодо актуальних суспільних питань; уміти навчатись і працювати самостійно, генерувати нові ідеї. Вивчення навчальної дисципліни передбачає формування та розвиток у здобувачів вищої освіти програмних результатів навчання відповідно до ООП, зокрема ПРН04 пояснювати закономірності та особливості розвитку і функціонування соціальних явищ у контексті професійних задач; ПРН13 відтворювати факти (дати, події, принципи й закономірності суспільного розвитку), встановлювати причинно-наслідкові зв'язки між подіями, явищами, робити висновки, аргументувати свої думки; ПРН14 демонструвати толерантну поведінку, виявляти повагу до культурних, релігійних, етнічних відмінностей, розрізняти вплив стереотипів та упереджень.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Розділ 1. Вступ до політичної історії.

Необхідність вивчення політичної історії на сучасному етапі. Проблема предмету політичної історії.

Основні джерела з політичної історії. Історіографія політичної історії. Напрями, підходи, інтерпретації. Головні завдання курсу.

Розділ 2. Потестарні форми влади в архаїчних та традиційних суспільствах від первісних часів до Раннього Модерну.

Тема 1. Потестарна культура та система влади родоплемінних суспільств.

Поняття «потестарності». Загальна характеристика форм влади у мисливсько-збиральницьких суспільствах. Егалітарні та ієрархічні суспільства. «Бігмени» та вождівства. Потлач.

Вплив ідеалів «первісного комунізму» на сучасну політику. «Анархо-примітивізм».

Тема 3. «Східний деспотизм» як модель влади ранніх цивілізацій.

Походження та природа «східного деспотизму». Наукові та ідеологічні аспекти дискусії довкола проблеми східного деспотизму та «азійського способу виробництва».

Роль східного деспотизму у житті суспільств. Царська «мегамашина» та «гідрравлічні суспільства» ранніх цивілізацій.

Імперії. «класичного Сходу!». Саргоніди. Третя династія Ура. Сиародавній Єгипет.

Причини занепаду східно-деспотичних систем влади.

Сучасні перспективи для реанімації деспотичних режимів. Неопатрімоніалізм.

Тема 4. Антична (полісна) політична культура.

«Грецьке диво». Виникнення та еволюція античного полісу. Поліс і Логос. Афіни. Спарта.

Аристократія. Тиранія. Олігархія. демократія

Глобалізація та антична Ойкумена. Імперії античного світу. Еліністичний світ.

Римська республіка та римська імперія.

Причини занепаду полісного світу.

Класична спадщина та «західний канон»: політичні виміри.

Тема 5. Посткласичні (середньовічні) політії.

Соціально-політичні аспекти проблеми феодалізму. Папська теократія та імперська влада. Боротьба гвельфів і гібелінів.

Еволюція уявлень про владу та системи влади Візантійської імперії. «Візантинізм». Потестарна культура Русі.

Осолиовості потестарних відностин у суспільствах кочових народів та її вплив на осідлих сусідів. Хозарського каганат. Орда. «Монгольський світ». Вплив «панмонголізму» на політико-ідеологічні концепції «євразійців».

Медіавалізм у сучасному політичному житті.
Політична історія середньовічного ісламського світу.

Розділ 2. Модернізація та глобалізація політичної царини (XVI – початок XXI ст.)

Тема 6. Політичні процеси та структури у добу Раннього Модерну (XVI - кінець XVIII ст.)

Нові тенденції політичного життя. Ренесансна держава. Політичні концепції Ренесансу. Н. Макіавеллі «Князь».

Теорії суспільного договору. Т. Гоббс «Левіафан».

Політичні ідеали ранньомодерних утопістів. Т. Мор. Т. Кампанела.

Ранньомодерні революції в Європі. Нідерландська революція. Англійська еволюція. Річ Посполита як «ренесансна держава». Козацька на революція й Гетьманська держава в контексті етнополітичного розвитку Європи XVI – XVII ст.).

«Порохові імперії» Сходу. Османська імперія. Імперія Великих Моголів. Китай.

Московське царство. Генеза та еволюція самодержавства. Ідеологічні концепції «Третій Рим». Іван Пересветов.

Абсолютизм освічений (французький, пруський, російський).

Україна у складі Московської царства й Російської імперії (кінець XVII – кінець XVIII ст. Вестернізація царату («царська революція») та політична інтеграція підвладних ханств в імперію.

Ліквідація царизмом української автономії: причини, етапи, наслідки.

Тема 7. Політична боротьба у добу «тривалого XIX століття» (кінець XVIII-початок XX ст.)

Вплив індустріальної революції на суспільно-політичне життя. Династичні імперії у боротьбі проти демократичних і етнонаціональних рухів. Рух відродження.

Французька революція 1789 р. та наполеонівські війни: всевітньо-історичне значення

Етнонаціональне відродження в Європі та світі: історичний контекст, передумови, етапи розвитку, історичне значення. Просвітництво. Романтизм та його вплив на формування української національної ідеї.

«Весна народів» 1848 р.: демократизація політичного устрою держав в Європі.

Об'єднання Італії та Німеччини.

Польське та ірландське питання. Пробудження балканських народів.

Імперіалізм і колоніальна експансія.

Тема 8. Політичні процеси та структури у XX – на початку XXI століть (1914-2014 рр.)

Перша світова війна. Революції 1917- 1923 рр. Розпад династичних імперій: передумови, етапи, чинники, історичне значення.

Світ у добу імпер-тоталітарної модернізації. Геноцид. Голодомор. «Великий терор». Голокост. «Культурна революція» в КНР.

Антитоталітарний Опір: рушійні сили, форми, історичне значення.

«Холодна війна» та протистояння систем (1950-1980-і).

Геополітичне протистояння колективного Заходу «світовій системі соціалізму» Занепад імпер-тоталітарної системи

Деколонізація. Неокolonіалізм.

«Третя хвиля демократизації». Розпад «світової системи соціалізму». Дезінтеграція СРСР, Югославії та Чехословаччини..

Тема 9. Сучасні політичні мегатренди у добу постгуманізму.

Геополітичні трансформації. Етнополітичні конфлікти. Російська агресія проти України. Альянс диктаторських режимів проти колективного Заходу.

Технологічні виклики для сучасної політики. Екологічні загрози. Пандемії. Біо-та «некрополітика». Політика у добу «штучного інтелекту».

Демографічні та соціокультурні зміни. Боротьба за права та свободи.

Ідеологічна реакція. «Темне Просвітництво» та політичного популізму.

Глобальні проблеми та конфлікти.

Майбутнє національної держави та міжнародних організацій.

Підсумки курсу. Історичний досвід та уроки політичної історії.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма					
	Усього	У тому числі					Усього	у тому числі				
		Л	П	Л	і	С.р.		л	П	лаб	інд	С.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Розділ 1. Потестарні форми влади в архаїчних та традиційних суспільствах від первісних часів до Раннього Модерну.												
Тема 1. Вступ до політичної історії.	6	2	2			2	6	2				4
Тема 2. Потестарна культура та система родоплемінних суспільств.	6	2				4	4					4
Тема 3. «Східний деспотизм» як модель влади ранніх цивілізацій.	8	2	2			4	4					4
Тема 4. Антична (полісна) політична культура.	4	4					4					4
Тема 5. Посткласичні (середньовічні) політії.	8	2	2			4	4					4
Разом за розділом 1	32	12	6			14	22	2				20
Розділ 2. Модернізація та глобалізація політичної царини (XVI – початок XXI ст.												

Тема 6. Політичні процеси та структури у добу Раннього Модерну (XVI - кінець XVIII ст.)	14	6			8	16					16
Тема 7. Політична боротьба у добу «тривалого XIX століття» (кінець XVIII-початок XX ст.)	14	4			10	16					16
Тема 8. Політичні процеси та структури у XX – на початку XXI століть (1914-2014 рр.)	16	6	2		8	16		2			14
Тема 9. Сучасні політичні мегатренди у добу постгуманізму	14	4	2		8	16	4	2			10
Разом за розділом 2	58	20	4		34	64	4				60
Усього годин	90	32	16		42	90	6	4			80

4. Теми семінарських (практичних, лабораторних) занять

з/п	Назва теми	Кількість Годин
1	Доісторичне минуле крізь призму сучасних політичних міфологем	2/2
2	Концепції «Нового серпедньовіччя» й політичний медіавалізм	2
3	Ранньомодерна політична культура. «Ренесансна держава»	2
4	Політичний етап етнонаціонального відродження. Феномен політичних партій в істогрико-політичній ретроспективі.	2
5	Європейський «інтегральний націоналізм» та концепція «Коснервативної революції».	2
6	Занепад тоталітаризму в XX столітті	2
7	Євромайдан і «Революція Гідності» у глобально-історичному контексті	2
8	Російсько-українська війна як каталізатор глобальних політичних процесів	2
	Разом	16

5. Завдання для самостійної роботи.

№	Назва теми	Кількість
---	------------	-----------

з/п		годин
1	Опрацювання першоджерел, наукової літератури, сучасного відеоконтенту.	6
	Разом	42/80

6. Індивідуальне навчально - дослідне завдання

Не передбачено

7. Методи навчання

Інформаційно-рецептивний, репродуктивний, проблемного викладу, евристичний, дискусійні. Методи роботи в умовах дистанційного та змішаного навчання: за умов впровадження карантинних та інших обмежень лекції і семінарські заняття проводяться в он-лайн режимі із застосуванням платформи ZOOM. Видами навчальної діяльності є: відеоконференції, відповіді на питання в чаті. За умов змішаного навчання семінарські заняття, написання контрольної та екзаменаційної роботи проводяться аудиторно.

ВИДИ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

	Діяльність в аудиторії	Онлайн-діяльність
Попередня підготовка	опитування вхідний контроль	ознайомлення або повторення термінології, необхідної для роботи з темою у тестовій формі
Подача нової інформації	презентація; дискусія	відео та текстові лекції література з теми в електронному вигляді
Тренування	обговорення питання-відповіді практичні завдання не на оцінку	виконання інтерактивних вправ робота у малих групах онлайн
Виконання практичного завдання	завдання, що виконуються під час практичних занять	різномірні індивідуальні та групові завдання (звіт, презентація, проєкт, відеозапис тощо) робота над спільними документами
Оцінювання	контрольна робота опитування	усна відповідь (відеозапис) виконання практичного завдання письмова робота
Рефлексія	діалог, групове обговорення короткі усні / письмові відповіді на питання	розроблення нотаток до лекцій карти пам'яті підготовка мультимедійних презентацій відповіді на рефлексивні питання
Зворотній зв'язок	групові та індивідуальні консультації • коментарі під час заняття від викладача	консультації у месенджерах та за допомогою e-mail

8. Методи контролю

Оцінка успішності знань студентів здійснюється у формах поточного контролю (виступи на семінарах, контрольні письмові роботи, усного опитування) і підсумкового письмового екзамену. У зв'язку з запровадженням змішаного навчання контроль здійснюється через систему дистанційного навчання Google Classroom у формі тестових та письмових робіт.

Студенти зобов'язані дотримуватись **принципу академічної доброчесності** як у тому, що стосується самостійного виконання навчальних завдань, так і необхідності посилатись на використанні джерела та літературу.

Критерії оцінки знань студентів при вивченні дисципліни.

Для оцінки знань студентів використовують такі форми контролю: поточний, контрольні роботи та залік.

Поточний контроль знань студентів здійснюється під час проведення семінарських занять протягом семестру і має на меті перевірку рівня підготовленості студента до виконання конкретної роботи. Оцінюється рівень знання студентами першоджерел, наукової літератури, уміння логічно та послідовно виступати під час обговорення питань плану семінарського заняття, ставити та відповідати на запитання. Студент може набрати від 1 до 40 балів за роботу на семінарах протягом семестру.

Підсумковий контроль знань студентів проводиться з метою оцінки результатів навчання на завершальному етапі вивчення дисципліни у формі письмового заліку в обсязі навчального матеріалу, визначеного програмою навчальної дисципліни, і в терміни, встановлені навчальним планом. Екзаменаційні білети включають три питання: перше і друге спрямовані на встановлення рівня загальної теоретичної підготовки студента і оцінюються максимально по 12 балів кожне; третє передбачає уміння аналізувати документи та літературу, максимальна оцінка – 16 балів. Рівень знань на екзамені оцінюється:

37-40 балів, якщо студент дав правильну та повну відповідь на всі три поставлених питання, міцно засвоїв теоретичний матеріал, глибоко і всебічно знає зміст навчальної дисципліни, демонструє вміння пов'язувати події минулого із сучасним розвитком, логіку та аргументованість викладення (наведення прикладів, аналогій, знання головних дат з історії України), вільно використовує набуті теоретичні знання при аналізі практичного матеріалу, висловлює своє ставлення до тих чи інших проблем;

32-36 балів ставиться студенту, якщо він відповів на всі три запитання, добре засвоїв теоретичний матеріал, володіє основними аспектами з першоджерел, аргументовано викладає матеріал, висловлює свої міркування з приводу тих чи інших проблем, але припускається похибок у логіці викладу теоретичного змісту або при аналізі практичного;

27-31 ставиться студенту у випадку, якщо він відповів на всі три запитання, в основному опанував теоретичні знання з навчальної дисципліни, орієнтується в першоджерелах та рекомендованій літературі, але відповідь є недостатньо аргументованою, виявляє неточності, невміння оцінювати факти та явища;

21-26 балів ставиться, якщо всі три питання розкриті неповно та/або логіка відповідей вимагає істотного виправлення;

1-20 балів студент отримує, якщо у відповіді не розкриті по сутності всі три питання, продемонстровано недостатнє знання фактичного матеріалу, наукових визначень, відсутні посилання на першоджерела та рекомендовану наукову літературу;

0 балів студент отримує в разі відсутності відповідей на питання залікового завдання.

Здобувач освіти не допускається до сесії, якщо він/вона не набрав/набрала упродовж семестру 10 балів.

9. Схема нарахування балів

Поточний контроль та самостійна робота											Разом	Залік	Сума
Розділ 1						Розділ 2					60	40	100
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9					
4	7	7	7	7	7	7	7	7			60	40	100

T1, T2 ... T13 – теми розділів.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка за національною шкалою	
	для чотирирівневої шкали оцінювання	для дворівневої шкали оцінювання
90 – 100	відмінно	Зараховано
70-89	Добре	
50-69	Задовільно	
1-49	Незадовільно	Не зараховано

10. Рекомендована література

Основна література

1. Поп Ю.І. Нова історія країн Азії і Африки (XVI – поч. XX ст.) : підручник / Ю.І. Поп. Київ, 2012.
2. Сучасна політична історія країн світу – 2-е вид., доп. і переробл. /Т.В.Орлова. Київ; Ніжин, 2017.

Допоміжна

1. Аркуша О, Кондратюк К., Мудрий М., Сухий О. Час народів. Історія України XIX ст. Львів, 2016
2. Брехуненко В. Східна брама Європи. Козацька Україна в середині XVII–XVIII ст. / Ред. Ю. Олійник. НАН України. Інститут української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського. Київ, 2014
3. Вирський Д. Початок сучасності. Друга хвиля глобалізації. Київ, 2022
4. Залізняк Л.Л. Україна між Сходом і Заходом. Про витоки і суть російсько-української війни 2014 р. Київ, 2014.
5. Ковальчук М. Битва двох революцій: Перша війна Української Народної Республіки з Радянської Росією. 1917–1918 рр. / НАН України. Інститут української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського. Т. 1. Київ, 2015
6. Консерватизм: Антологія. Київ, 2008
7. Лібералізм: Антологія. Київ, 2002
8. Мак-Ніл В. Піднесення Заходу. Історія людської спільноти / пер. з англ. О. Волинський та ін. Київ, 2020.
9. Новітні міфи та фальшивки про походження українців. Збірник статей. Київ, 2008,
10. Плохій С. Походження слов'янських націй. Домодерні ідентичності в Україні, Росії та Білорусі. Київ, 2015.
11. Плохій С. Остання імперія. Харків, 2019
12. Саїд Е.Б. Орієнталізм. Київ, 2004
13. Фергюсон, Ніл. Площі та вежі. Соціальні зв'язки від масонів до фейсбуку / пер. Катерина Диса. К.: Наш Формат, 2018

14. Якубова Л. Інтеграція Донбасу і Криму vs дезінтеграція України: історичний досвід, сучасні виклики (аналітична доповідь). Київ, 2019.
15. Mann M. The Dark side of democracy: Explaining ethnic cleansing. Cambridge Press, 2004

11. Інформаційні ресурси

1. Дейвіс Н. Європа: Історія / Пер. з англ. П. Таращук, О. Коваленко. Київ, 2001. Режим доступу: https://chtyvo.org.ua/authors/Deivis_Norman/Yevropa_Istoriia/
2. Інститут історії України НАН України. Режим доступу: : <http://www.history.org.ua>
3. Українське козацтво. Режим доступу: <http://www.cossackdom.com/>
- 3 Snyder T. The making of Modern Ukraine. Режим доступу: https://www.youtube.com/playlist?list=PLh9mgdi4rNewfxO7LhBoz_1Mx1MaO6sw
4. Історія сучасного світу (XV-XXI століття) : навчальний посібник. Київ, 2008. Режим доступу: https://chtyvo.org.ua/authors/Orlova_Tetiana/Istoriia_suchasnoho_svitu_XVKhKhI_stolittia/
5. Новітня історія країн Західної Європи та Північної Америки (1945 р. - початок XXI ст.) / Швагуляк М. (ред.). Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Львів, 2011. Режим доступу: <https://www.twirpx.com/file/2291320/>
6. Akarslan M. Political history its scope and significance. Режим доступу: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/844271>
7. WAS: Популярна історія. Режим доступу: https://www.youtube.com/c/WAS_UA/videos -
- 6.. The History Room. Режим доступу: <https://www.youtube.com/user/oasis6767/videos>